

Tattoolegende Henk Schiffmacher

'Als kind had ik omgekeerde heimwee'

tekst Inger van der Ree

Hoewel hij bijna met pensioen mag, staat hij op 12 februari met een eigen voorstelling in een van de mooiste theaterzalen van de stad. 'Je vecht toch tegen een stukje ouderdom, zeker als je je hele leven te veel gedronken hebt.' De lach van Henk Schiffmacher (65) schatert door de tattoooshop. Aan zijn voeten ligt een witte herder die af en toe zijn grote kop op Schiffmachers - in tuinbroek gehulde - knie legt. Sinds hij zijn eerste naald in de inkt doopte, komen mensen van over de hele wereld naar Amsterdam om een echte Hanky Panky te laten zetten. Hij is lid van kunstenaarsvereniging Arti et Amicitiae en mocht zelfs een koninklijke onderscheiding in ontvangst nemen. Tussen het tekenen door begon hij tattooomusea die uitmondten in fikse ruzies over geld, zijn 'eeuwige hoofdpijndossier'. Hij ging failliet, maar krabbelde weer op.

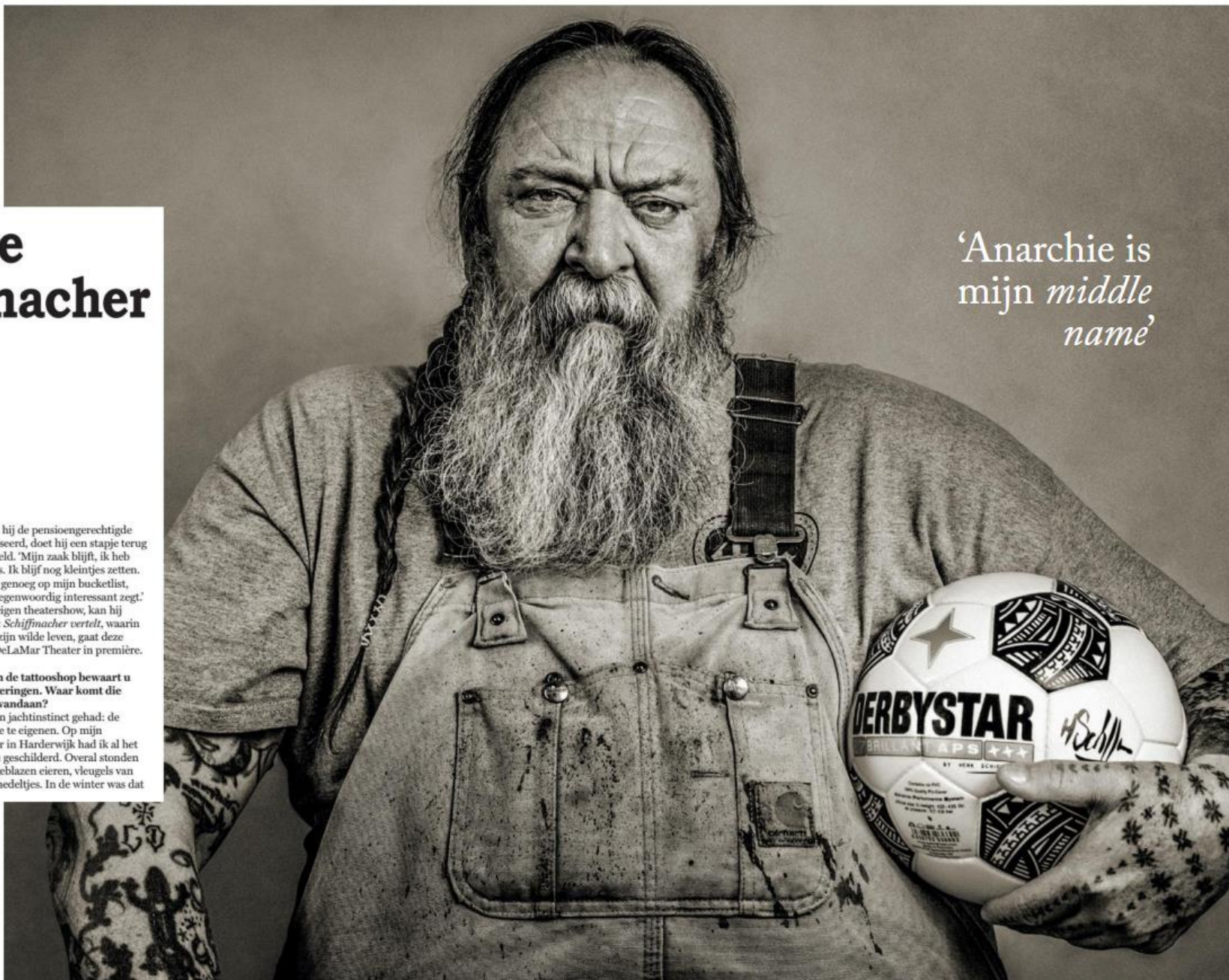
Binnenkort, nu hij de pensioengerechtigde leeftijd is gepasseerd, doet hij een stapje terug in de tattooewereld. 'Mijn zaak blijft, ik heb goede opvolgers. Ik blijf nog kleintjes zetten. En er staat nog genoeg op mijn bucketlist, zoals men dat tegenwoordig interessant zegt.' Eén punt, een eigen theatershow, kan hij alvast afvinken: *Schiffmacher vertelt*, waarin hij vertelt over zijn wilde leven, gaat deze maand in het DeLaMar Theater in première.

Op uw lijf en in de tattoooshop bewaart u allerlei herinneringen. Waar komt die verzameldrift vandaan?

'Ik heb altijd een jachtinstinct gehad: de behoefte iets toe te eigenen. Op mijn slaapkamerdeur in Harderwijk had ik al het woord *museum* geschilderd. Overal stonden naturalia - uitgeblazen eieren, vleugels van dode vogels, schedeltjes. In de winter was dat

'Grote kans dat het veertig keer een andere voorstelling wordt'

'Anarchie is mijn *middle name*'

geen probleem, maar in de zomer flikkerde mijn moeder de hele mikmak weg omdat mijn kamertje begon te stinken.'

U groeide op in gereformeerd Harderwijk, was zelfs misdienaar.

'Het mythische karakter van de kerk had een grote aantrekkingskracht op mij als jong ventje. Doordat ik misdienaar was kon ik én verplichtingen op school mijden én veel tijd doorbrengen in een piepklein zeventiende-eeuws kerkje met gebrandschilderde ramen, een wiroekvat en de mysterieuze klanken van het Latijn. Tel dat bij elkaar op en je komt bijna uit bij Harry Potter.'

Hoe was het thuis?

'Als kind had ik *Fernweh*, omgekeerde heimwee. Mijn ouders zorgden voor acht kinderen en stonden altijd in hun slagerij. Maar in dat saaie huishouden lag allerlei avontuur verstopt in laaties en achter luikjes. Op zolder stond een kist van mijn vader, vol spullen uit Indonesië. Een sarong, een militair pak, er lag zelfs een geweer. Daar speelde ik mee met mijn broers, dan vulden we hem met een potloodje en probeerden, liggend in de

dakgoot, op de bakker te schieten. Mijn vader, furieus, heeft dat geweer toen in de haven geflikkerd. Verder was ik altijd aan het tekenen, ik had al snel in de gaten dat ik dat goed kon. Toen ik wat ouder werd, ging ik helpen bij een etaleur. Op een gegeven moment verzorgde ik de etalages van half Harderwijk.'

Toen alle etalages in Harderwijk waren voorzien vertrok u naar Amsterdam.

'Ik was op zoek naar avontuur en wilde weg uit het kleine Harderwijk. Aan de randen van de stad werd een camping uit de grond gestampt, waar babyboomers uit Amsterdam in caravans bivakkeerden. Op mijn bromfietsje ging ik de mooie meisjes uit de grote stad achterna. Ik ging aan de slag bij de Bijenkorf, als etaleur. Maar bij het produceren van zogenaamde reclamebordjes ging het vaak fout: dan hing ik de zaak vol met het woord *suptropisch*, per ongeluk gespeld met een p.'

U was slecht in taal?

'Ik was een dyslecticus avant la lettre. In mijn tijd was daar nog geen woord voor, behalve dat je een stomkop was. Bijles kreeg je in de vorm van je vader die je met een stuk hout uit de schuur een paar klappen op je sodemieter gaf. Het gevolg was dat ik een pesthekel aan school kreeg. Daar was het van: "In het dactyle van vanmorgen stond *De vossen zitten in de bossen* en we hebben hier iemand, en dat is een mooie hoor, die schreef: *De vose zitten in de bossen*." Je werd gewoon voor lul gezet! Daaruit putte ik energie om in de aanval te gaan. Bij aardrijkskunde of geschiedenis wist ik alles beter, ik was een beleden kereltje. Als er dan een vraag gesteld werd stond ik, voor mijn beurt, door de tent te schreeuwen. Dat werd niet gewaardeerd. Het was anarchie in het klaslokaal. Een anarchie is mijn *middle name* gebleven.'

En in Amsterdam paste die anarchie beter dan in Harderwijk.

'Ja, en wat mij aan Amsterdam ook beviel was het ongedwongen caféwezen. Het slap ouwehoeren, de afstand die in een café hangt is prettig; als je iemand zat bent, ga je gewoon aan een andere tafel staan. Ik was vaste klant bij Jan Heuvel, daar was het een komen en gaan van types. De schele, de dikke, de lamme – alleen die bijnamen al. Ik was een onrustig kereltje, dus behalve in tekenen en etaleren raakte ik in Amsterdam ook geïnteresseerd in fotografie. Met een Leica, die ik leende van fotograaf Cor Jaring – die ik kende van de camping in Harderwijk – ben ik Tattoo Peter binnen-gekomen om getatoeëerde mensen vast te leggen. Eerst verkocht ik die foto's aan *Avenue*, later ook aan de *Nieuwe Reu*.'

Wat intrigeerde u aan de getatoeëerde mens?

'Tattoo's communiceren. Ik herinner me een vent op die

'VAN MIJN EERSTE TATOEAGEMACHINES Zouden NU ALLE GGD-BELLEN TEGELIJK GAAN RINKELEN'

camping in Harderwijk, Jacobus Kadaver, hij was altijd dronken. Er kwam nooit een zinnig woord uit. Maar hij had zulke fantastische tatoeages; die tekeningen vertelden zijn verhalen. Ik had inmiddels in de smiezen dat ik ook wel een tattoo kon gebruiken, wilde ik serieus genomen worden in het wereldje. Na die eerste tattoo – een ramskop, afkomstig uit een biologieboek van mijn vader – was het hek van de dam. Ik kreeg bij Tattoo Peter ook mijn eerste paar machines, waarmee ik ging experimenteren. Dat waren apparaten waarvan nu alle GGD-bellen tegelijk zouden gaan rinkelen. Nog voor de klanten in de trein zaten, kwam er al pus uit de tattoo.'

Later zou u veel betekenen voor de ontwikkeling van hygiëne in de tattoowereld.

'Begin jaren tachtig, ik had inmiddels mijn eigen shop, vond er in Paradiso een conferentie plaats waar hiv besproken werd. Niemand wist wat het was, maar we hoorden dat het via bloed overdraagbaar was. Dus toen heb ik Roel Coutinho, een hoogleraar epidemiologie, gevraagd eens te komen praten. Met de Amsterdamse GGD hebben we de eerste hygiënische wetgeving van Europa gemaakt.'

Wat is volgens u de functie van een tattooshop in een stad?

'Mensen komen hier een paar tikken halen. Lichamelijke pijn helpt geestelijke pijn verlichten. Dat is een eeuwenoud gegeven. Papoea-vrouwen verbrijzelen hun vinger als ze in de rouw zijn.'

Zijn uw tattoo's ook verlichtingen van geestelijke pijn?

'Dat gegeven is me niet vreemd. Als kind kreeg ik al een knal van mijn vader als ik liep te janken om iets onzinnigs, dan zei hij: "Hier! Nu heb je wat om te janken!" En ik heb bijvoorbeeld ook een tattoo laten zetten op mijn tong, een zeer pijnlijke plek, toen ik een dierbare vriend verloor.'

U maakte veel reizen, vaak zoektochten naar eeuwenoude tattoo-stijlen. Onder andere naar Borneo, met Anthony Kiedis van de Red Hot Chili Peppers.

'Ik had de droom om als een ouderwetse ontdekkingsreiziger op expeditie te gaan. Die droom werd getriggerd toen ik in 1992 een boek vond van een legerarts in Indonesië, een zekere Nieuwenhuis. Bij het boek zat een kaartje waarop zijn reis door Borneo uitgestippeld was. Ik dacht meteen: dit ga ik doen. Ik vroeg Anthony mee. We zijn met nog twee Amsterdamers vanuit het café Borneo binnengestoven. Kiedis beschreef het achteraf als de grootste hel uit zijn leven. Hij verloor veel kracht, ik verloor vooral vet en won juist aan kracht. Uiteindelijk

hebben we de expeditie vlak voor het einde afgebroken, hij trok het echt niet meer en liet een helikopter komen: "Hello, this is Anthony Kiedis from the USA. A helicopter please."

U kende hem uit de tattooshop?

'Ja, ik werd gebeld dat een Amerikaanse band getatoeëerd wilde worden. Ik had ze me voorgesteld met kuiven en leren jaszjes, maar er kwamen vijf jongetjes binnengelopen. Ik had meteen vadergevoelens. Ze hadden toen geen cent te makken. Ik liet ze in mijn kamer slapen, lagen ze daar met zijn vijven op een rijtje.'

Tijdens uw omzwervingen liep u ook journalist Hunter S. Thompson tegen het lijf.

'Hunter S. is een soort leidraad in mijn bestaan. Toen ik als fotograaf voor de *Nieuwe Reu* werkte – ik was toen een snuivende Hanky die met een zootje camera's om zijn nek en een leren jasje de wereld overflitste – was die manier van journalistiek, waarin de stem van de journalist duidelijk aanwezig was, erg in trek. Dat vond ik leuk, ik had zelf immers ook invloed op mijn omgeving: ik zag eruit als een idioot getatoeëerd joch. Bovendien had hij oog voor een deel van de samenleving dat ik interessant vond: de onderlaag. Ik ben een avondje met hem uitge-weest en heb hem vastgelegd terwijl hij zat te kakken. Later was hij kwaad over die foto, haha.'

Die foto staat in het boek *Henk Schiffmacher Photographer*, samengesteld door uw dochter Texas Schiffmacher. Het is een van de vele boeken over uw leven. Nu is er ook nog een theatertour. Vanwaar die geldingsdrang?

'Dat is een soort vreemde wraak, denk ik. Mijn dyslexie, en de manier waarop daarmee omgegaan werd, heeft mij gemotiveerd ervoor te gaan. Het is best goed af en toe flink op je sodemieter te krijgen. "Hier heb je een fucking vinger," denk ik dan. En het leuke is: ik heb niet alleen boeken gemaakt, nu sta ik ook nog in het theater. Of nou ja, zit. Want ik zit in een stoel te vertellen, met een flesje wodka.'

Hoe heeft u zich voorbereid?

'Ik vul de show zelf in, maar heb ook hulp ingeroepen van vrienden als Manuela Kemp en Michiel Romeyn. Van hun adviezen, zoals "Neem logopedieles, anders ben je na drie dagen schor" of "Je moet dit of dat eraan toevoegen", werd ik alleen maar zenuwachtiger. Zo'n goedbedoelde tennispartij van ideeën werkt voor mij niet. Dus ik ben teruggegaan naar mijn oorspronkelijke idee: stand-up comedy over tatoeëren. Grote kans dat het veertig keer een andere voorstelling wordt, met eenzelfde thema – ik zelf. Je kan erop rekenen dat ik ga schilderen, en misschien ook tatoeëren. *The sky is not always the limit*.'

HENK SCHIFFMACHER

- werd geboren in 1952 in Harderwijk.
- won als kind tekenprijzen, kreeg tekenles maar had het na 'een middag parallelle lijntjes tekenen' wel weer gezien. 'Toch weer die autoriteit waarmee ik niet kon omgaan.'
- studeerde een korte periode aan Reclame School Bax. Aan de Veluwe ambachtsschool voltooide hij een opleiding tot huisschilder.
- tatoeëerde onder anderen Kurt Cobain, Lady Gaga, de Red Hot Chili Peppers en Paarl Jan.
- is getrouwd met Louise van Teylingen. Hij was eerder al drie keer getrouwd en heeft twee dochters: Texas en Morrison.
- schrijft een roman over een negentiende-eeuws jongetje dat gaat reizen en leert tatoeëren. De hoofdpersoon ontmoet historische figuren zoals een 'petomaan', een man die kan fluiten met zijn anus. 'Er moet altijd gelachen kunnen worden.'
- zou zijn tatoeageverzamelings, die onder meer bestaat uit ontwerpen, foto's van beroemde getatoeëerde klanten en tekeningen van Japanse tatoeagekunst, graag overdragen aan het Prentenkabinet van het Rijksmuseum of toegankelijk maken in een online tattoo-archief.

theater

Schiffmacher vertelt
DieLelMe Theater,
12 februari
Schouwburg
Amstelveen, 6 maart